

Dvegrajski zbornik, br. 1, Udruga za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine – Dvegrajci (2011.), 135 str.

Među inim je zadacima »Udruge za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine – Dvegrajci« i pokretanje časopisa – godišnjaka koji bi pratio prošlost Kanfanarštine od njegovih početaka do današnjih dana. Prvi broj *Dvegrajskog zbornika* sadržava ukupno sedam znanstvenih radova (str. 7 – 127) i dva prikaza (129 – 135).

Nakon kratkog predgovora urednika (5) slijedi rad Darka Komše »Nove spoznaje o glagoljici na području Kanfanarštine« (7 – 25). Komšo u tom radu donosi rezultate dobivene tijekom terenskih istraživanja u posljednjih nekoliko godina. Istra predstavlja područje iznimno bogato glagoljskim grafitima koje se u slučaju kanfanarskog područja nalaze većinom na freskama u crkvama. Već je akademik Branko Fučić opisao dva nalaza sa sveukupno 18 grafita. Komšo je svojim istraživanjima obuhvatio četiri lokacije koje broje 51 grafit. Rad donosi transkripciju i transliteraciju svakog od novopronađenih grafita uz popratni komentar i odabir slikovnih priloga u boji. Naposljetku autor naglašava važnost glagoljice kao nematerijalne baštine od iznimna značaja za cjelokupno društvo.

»Nove spoznaje o crkvi sv. Marije “od Sniga” u Maružinima« (27 – 44) naslov je članka konzervatora Željka Bistrovića. Rad donosi nove spoznaje o crkvi sv. Marije »od Sniga« koji su dobiveni tijekom četverogodišnjih konzervatorskih radova na toj crkvi. Tijekom radova popravljen je krov crkve, ponovno su ožbukani unutarnji zidovi i prozor na južnom zidu, a promijenjena je i žbuka na fasadi. Crkvu valja datirati u romaničko razdoblje, a u baroku je obnovljena. Na kraju slijedi niz slikovnih crno-bijelih i priloga u boji, koji prikazuju tijek samih radova na obnovi crkve.

Slijedi rad Marka Jelenića pod naslovom »Gladne godine Kanfanara. Smrtnost i glad prve polovice XIX. st.« (45 – 58). Zahvaljujući radu na matičnim knjigama, autor donosi zapažanja o demografskim kretanjima na Kanfanarštini. Prva polovica XIX. st. u Istri i na Kanfanarštini pokazuje trend povećavanja stope mortaliteta velikih razmjera. Takva se demografska kretanja poklapaju s kretanjima diljem Europe, koja u navedenom razdoblju ulazi u malo ledeno doba. Zbog niskih su temperatura propadale ljetine, što je u konačnici dovelo do nemogućnosti opskrbe namirnicama. Stopa je smrtnosti svoj vrhunac dosegla 1817., kada se utrostručila izazivajući krizu velikih razmjera i na području Kanfanarštine.

Željko Bistrović autor je teksta »Predgovor: crkve u dvigradskoj općini kroz povijest« (59 – 62), koji je poslužio kao uvod članka Antona Medena. Bistrović daje kratak pregled značaja istraživanja ovakvog tipa, koja su usmjerena na revitalizaciju pomalo zaboravljene baštine sakralnog graditeljstva. Važan je doprinos »Predgovora« ostvaren i na polju hagiografske interpretacije svetaca zaštitnika crkava na Kanfanarštini.

»Crkve u dvigradskoj općini kroz povijest« (63 – 88) rad je Antona Medena u kojem se donosi popis postojećih crkava na području Kanfanara i njegove okolice uz iznimno velik broj slikovnih priloga. Polazišna točka za sastavljanje inventara bio je popis crkava koji je dao sačiniti porečki biskup Ioanne Lombardo. U Radu se navodi ukupno 41 crkva,

od kojih je 11 do današnjih dana nepoznatog lokaliteta. Crkve koje se u članku opisuju datiraju u razdoblja od kasne antike do suvremenog doba, a navodi se i njihova zemljopisna lokacija, što nije nimalo nevažno budući da se nekim crkvama gotovo više i ne može nazrijeti originalni položaj. Rad služi kao poticaj budućim istraživačima koji će svoje napore usmjeriti na proučavanje materijalnih ostataka navedenih crkava.

Anton Meden je autor i priloga »Novopronađena prapovijesna gradinska naselja i obitavališta na području Općine Kanfanar« (89 – 106). Nakon uvodnog dijela u kojemu je upozorio na poznata (Karaštak, Sv. Martin, Limska gradina, gradina Morozola, gradina sv. Jakova, Dvigrad/Parentin i gradina zapadno od Žuntića), autor je locirao i opisao novopronađena gradinska naselja na mjestima: Škrbuštak/Škrače, Kosirevac/Gornji Vrh, Zad Glavice, Baštija, Veliki Bataljevac, Zanetovac, Grabri, Margarištak, Sv. Vektor, Mukliž, Glavica južno od brda Jurovca, Glavica Mali Žamnjak i Kicanovica. Na kraju teksta uz topografsku kartu s ucrtanim lokalitetima gradinskih naselja, autor donosi 11 tlorisa gradina i 24 slikovna priloga.

Rad pod naslovom »Nova arheološka istraživanja pećina na području Kanfanarštine« (107 – 129) Darka Komše, posljednji je znanstveni članak objavljen u prvom broju *Dvegrajskog zbornika*. Pećine na kanfanarskom području oduvijek su bile predmetom interesa arheologa, od prvih istraživanja Marchesettija, Gnirsa do opsežnih radova Mirka Maleza. Tijekom novih arheoloških istraživanja obrađeno je pet lokaliteta – Dvojna pećina, pećina Skandališta, Abri kod Skandališta, Abri Šeraja i Romualdova pećina. Po svom značaju svakako valja izdvojiti Romualdovu pećinu, koja je, osim po nalazu dvaju zuba ljudi (*homo sapiens fossilis*) i 42 vrste prapovijesnih životinja, pokazala da su ljudi obitali na tom području i puno ranije nego što se to mislilo. Prikupljeni uzorci kremenih izrađevina mogu se datirati u razdoblje srednjeg paleolitika, tj. u razdoblje neandertalaca. Unutar teksta objavljeno je i 27 slikovnih priloga u boji.

Marko Jelenić